

OKM:n korkeakouluohjauksen ja korkeakoulujen valtionrahoituksen kohdentamisessa käytettyjen rahoitusmallien uudistamisen työryhmä, kokous 3/2023

Aika 16.5.2023 klo 12.00-14.30
Paikka Opetus- ja kulttuuriministeriö, Meritullinkatu 10, 1 krs. neuvotteluhuone Kultra/
Teams

Osallistujat: Ylijohtaja **Atte Jääskeläinen**, opetus- ja kulttuuriministeriö (pj)
Johtaja **Erja Heikkinen**, opetus- ja kulttuuriministeriö
Johtaja **Jonna Korhonen**, opetus- ja kulttuuriministeriö
Rehtori **Keijo Hämäläinen**, Tampereen yliopisto 1.6 alkaen
Rehtori **Minna Martikainen**, Vaasan yliopisto
Rehtori **Ilkka Niemelä**, Aalto-yliopisto
Rehtori **Mervi Vidgén**, Savonia-ammattikorkeakoulu
Rehtori **Tapio Kujala**, Tampereen ammattikorkeakoulu
Toiminnanjohtaja **Ida Mielityinen**, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
Koulutuspolitiikan asiantuntija **Johanna Fonsell**, Suomen opiskelijakuntien liitto SAMOK ry
Pääjohtaja **Paula Eerola**, Suomen Akatemia
Johtaja **Tero Karjalainen**, Itä-Suomen yliopisto (Tieteentekijöiden liitto)
Professori **Mika Lähteenmäki**, Jyväskylän yliopisto (Professoriliitto)
Erityisasiantuntija **Hannele Louhelainen**, Opetusalan ammattijärjestö OAJ
Asiantuntija **Mikko Vieltojärvi**, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Koulutusasioiden asiantuntija **Marja Vartiainen**, Suomen yrittäjät
Päällikkö, **Heikki Holopainen**, Sivistystyönantajat ry
Neuvotteleva virkamies **Sanna Nieminen**, valtiovarainministeriö
Johtava asiantuntija **Harri Länsipuro**, työ- ja elinkeinoministeriö
Toimitusjohtaja, **Liisa Suvikumpu**, Rahastot ja säätiöt ry
Kauppätieteiden tohtori **Markus Lahtinen**
Professori **Ari Hyytinen**

Opetusneuvos **Jukka Haapamäki**, opetus- ja kulttuuriministeriö
Opetusneuvos **Tomi Halonen**, opetus- ja kulttuuriministeriö
Hallitusneuvos **Laura Hansén**, opetus- ja kulttuuriministeriö
Opetusneuvos **Jorma Karhu**, opetus- ja kulttuuriministeriö
Opetusneuvos **Ulla Mäkeläinen**, opetus- ja kulttuuriministeriö
Opetusneuvos **Maarit Palonen**, opetus- ja kulttuuriministeriö
Opetusneuvos **Soili Vasikainen**, opetus- ja kulttuuriministeriö

Poissa: Koulutuspolitiikan asiantuntija Heidi Rättyä, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry
Neuvotteleva virkamies Allan Seuri, opetus- ja kulttuuriministeriö

Asialista

1. Ajankohtaiset asiat

Todettiin, että kehittämistyöryhmän puheenjohtaja vaihtuu ylijohtaja Atte Jääskeläisen siirtyessä elokuun alussa Sitran yliasiamiehen tehtävään. Uutta puheenjohtajaa ei ole vielä nimetty, mutta todennäköisesti puheenjohtajana jatkaa työryhmän loppukauden kansliapäällikkö Anita Lehikoinen.

2. Katsaus käynnissä oleviin arviointeihin ja selvityksiin

Zsuzsa Javorka/ Technopolis esitti korkeakoulujen ohjauksen ja rahoituksen kansainvälisen arvioinnin loppuraporttiluonnoksen perusteella keskeisiä havaintoja ohjaus- ja rahoituskäytänteistä sekä alustavia johtopäätöksiä mahdollisista kehittämissuunnista. Arvioinnin loppuraportin julkistaminen tapahtuu 16.6 Helsingissä.

Anu Valtari/ Fountain Park esitti välituloksia käynnissä olevasta korkeakoulujen ohjauskäytäntöjen ja rahoituskannusteiden kehittämisen verkkokyselystä. Verkkokyselyn tarkoituksena on kerätä laajasti sidosryhmiltä näkemyksiä siitä, miten korkeakoulujen ohjausta ja rahoituskannusteita tulisi kehittää. Pääpaino Anu Valtarin esityksessä oli verkkokonsultaation rakenteessa ja samalla sen hahmottamisessa millaista tietoa kyselyllä saadaan. Kyselyn yhteenveto on käytettävissä työryhmän seuraavassa kokouksessa. Kysely on avoinna 5.6.2023 saakka. Työryhmän jäseniä kannustettiin levittämään tietoa kyselystä eteenpäin myös omien kanavien kautta.

3. Edellisen kokouksen muistio ja työryhmän viestintäsuunnitelman täydentäminen

Hyväksyttiin pienin täsmennyksin Ulla Mäkeläisen esittämä edellisen kokouksen muistio.

Todettiin, että työryhmän tiimerikansiossa on aiemmin sovitusti työryhmän jäsenten hyödynnettäväksi kalvosetti, jossa on perustietoa OHRA työryhmästä ja korkeakoulujen ohjaus- ja rahoituskäytänteistä. Kalvosettiä täydennetään työryhmän työn edetessä.

Todettiin, että työryhmän työskentelyyn liittyviä asiantuntijailtapäiväkahveja järjestetään Teams:n kautta torstaisin 25.5.2023 klo 14-15, 28.9.2023 klo 14-15, 19.10.2023 klo 14-15, 16.11.2023 klo 14-15 ja 15.2.2024 klo 14-15. Teams-iltapäiväkahveilla osallistujilla on mahdollisuus kysyä ja keskustella työryhmän asiantuntijasihteerien kanssa erilaisista korkeakoulujen ohjauksen ja rahoituksen kehittämiseen liittyvistä kysymyksistä. Tilaisuuksissa pyydetään esittämään kysymyksiä ja kommentteja Teams:n chatissä tai puheenvuoroin, joihin työryhmän sihteerit vastaavat tilaisuuden aikana tai tarvittaessa jälkikäteen käytettävissä olevan ajan loppuessa kesken. Laadittavassa keskustelukooosteessa kysymykset kootaan teemoittain. OHRA työryhmälle toimitetaan tilaisuuksien yhteenveto ml. osallistumisaktiivisuus. Kooste tallennetaan myös hankesivulle.

4. OKM:n ja korkeakoulujen välinen sopimus ohjausvälineenä

Jorma Karhu alusti opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen välisistä sopimuksista ohjausvälineenä. Esityksessä tuli esille sopimusten lainsäädännöllinen perusta, sopimusten yhteydet hallitusohjelmaan ja korkeakoulukohtaisiin strategioihin sekä kauden 2021-2024 sopimusten keskeinen sisältö. Keskustelussa teemat liittyivät tutkintotavoitteiden asettamiseen, tutkintojen rahoituskytkentään sekä siihen kuinka sopimusmenettelyin voidaan edistää toisaalta keskeisiä valtakunnallisia korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita ja toisaalta korkeakoulujen omaehtoista kehittämistä. Jälkimmäisen liittyi keskustelu tarpeesta vahvistaa sopimusten korkeakoulukohtaisuutta. Keskustelussa tuli vahvasti esille toisaalta pitkäjänteisyyden (rahoitus, tavoitteet) ja vakauden tarve sekä toisaalta myös riittävät kannusteet ja herkkyydet uudistumiseen. Muutosten aikaansaaminen vie oman aikansa ottaen huomioon korkeakoulutuksen ja tutkimuksen toiminnan vaikuttavuuden pitkät syklit. Olennaista on sopimusmenettelyn ja rahoitusohjauksen keskinäinen suhde sekä mahdollisuudet edistää haluttuja asioita muilla ohjauskeinoilla.

Puheenjohtaja näki, että korkeakoulut omistavat strategiansa ja ministeriön voidaan katsoa edistävän yhteiskunnallisten vaateiden kysyntää. Korkeakoulujen tulee saada riittävät taloudelliset resurssit odotuksiin vastaamiseen ja tuotosten aikaansaamiseksi. Monet esillä olevat keskeiset tavoitteet edellyttävät nopeaa reagointia, jotta odotuksiin pystytään vastaamaan. Muutoksissa on kyse pitkäaikaisista investoinneista. Hallituskausittain poliittisessa ohjauksessa tapahtuvat mahdolliset muutokset asettavat oman haasteensa, ellei tavoitteiden ja määrärahojen taustalla ole laajempaa pitkäjänteistä parlamentaarista tahtotilaa.

Yhden sopimuskauden aikana nähdään vain rajallisessa määrin vaikuttavuutta. Lähinnä käynnistettyjä toimenpiteitä voidaan tarkastella ja näistä seuranneita muutoksia toiminnassa. Olennaista on käyttää olemassa olevat resurssit parhaalla mahdollisella tavalla.

5. Yliopistojen valtakunnallisten tehtävien periaatteet

Jorma Karhu alusti yliopistojen valtakunnallisista tehtävistä. Esityksessä tuli esille valtakunnallisten tehtävien säädöspohja, kaudella 2021-2024 nimetyt valtakunnalliset tehtävät ja näiden luonne. Todettiin valtakunnallisten tehtävien keskittyminen muutamaa yliopistoon. Euromääräisesti tarkastellen reilut ¼ valtakunnallisista tehtävistä on muita kuin asetuksessa erikseen nimettyjä tehtäviä (Kansalliskirjasto, harjoittelukoulut, taideyliopiston erityisluonne, yliopistokeskusten koordinaatorahoitus). Opetus- ja kulttuuriministeriö on toukokuussa 2023 keräämässä yliopistoilta perustietoa nykyisistä valtakunnallista tehtävistä ja ehdotuksia sopimuskaudelle 2025-2028.

Jatkossa on pohdittava, onko säädöksissä määritelty valtakunnallisten tehtävien kohdennusperuste riittävän selkeä. Valtakunnallisten tehtävien osuus yliopistojen perusrahoituksesta on yhdeksän prosenttia, joten on tarpeen myös tarkastella mahdollisuuksia karsia valtakunnallisten tehtävien määrää tai ainakin rahoitusosuuden pienentämistä. Mukana voi olla myös toimintoja, joiden rahoittaminen olisi perusteltua jättää yksinomaan yliopistojen sisäisen päätöksentekokoon tai rahoituksen tulisi tulla muista lähteistä. Todettiin myös, että ministeriöllä ei tällä hetkellä ole "osarahoittajana" toimimisen lisäksi muuta roolia ao. tehtävissä. Valtakunnallisten tehtävien rahoitusvalmistelun yhteydessä on perusteluissa esillä ollut sopimuskauden keskeiset suunnitelmat, mutta käytännössä tavoitteiden asettaminen on tapahtunut yksinomaan yliopiston toimesta lukuun ottamatta Kansalliskirjastoa. Viime vuosina ministeriö on myös jäänyt pois useasta valtakunnallisiin tehtäviin liittyneestä johtokunnasta tai vastaavasta, joissa se oli aiemmin edustettuna.

Keskustelussa todettiin, että valtakunnalliset tehtävät ovat myös osa yliopiston profiilia. Valtakunnallisen tehtävän rahoitus on antanut ao. toimintayksiköille vahvempaa turvaa. Valtakunnallisissa tehtävissä tarvitaan pitkää sitoutumista, mitä esimerkiksi Suomen Akatemian rahoitus ei anna. Kasvavan TKI –rahoituksen yhteydessä on katsottava, millaisia toimintoja tämän piiriin tulee kuulumaan. Todettiin, että kaikilla yliopistolla on merkittäviä tutkimusinfrastruktuureja. Näin varsinkin, kun tarkastellaan infrastruktuureja laajemmassa merkityksessä. Tässä katsannossa kokonaisuutta on syytä tarkastella kriittisesti. On myös pohdittava ajan merkitystä ja ministeriön ohjausroolia valtakunnallisten tehtävien kokonaisuuteen, Keskustelussa käsiteltiin myös laajemmin rahoitusmallin kokonaisuutta ja sen ohjausvaikutuksia.

6. Seuraavan kokouksen asiat ja tietotarpeet

Seuraava kokous pidetään 21.6.2023 teams –kokouksena. Tässä käsitellään kv –arvioinnin johtopäätöksiä, hallitusohjelman keskeisiä korkeakoulu- ja tiedepoliittisia linjauksia sekä verkkoavoriihen lopputulemaa.

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen.